

UMEÅ UNIVERSITET

Att leda arbetet mot kränkande behandling, exempel förskolan

Alumni

Luleå

7-8 oktober 2025

Vilka är ni som sitter vid borden?

- Presentera er för varandra genom att:
 - berätta ditt namn,
 - vilken verksamhet nu leder
 - och vad du anser är största utmaningen i förskolans och skolans arbete med att genomföra och dokumentera åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling
- (Välj ett påstående - utan förklaring)

1.

Att formulera en plan som har betydelse för verksamheten och inte enbart är en "hyllvärmare", som försvinner i det allmänna bruset bland alla andra förväntningar och åtaganden.

2.

Att all personal på förskolan/skolan är medveten om och förstår de centrala delarna i planen mot kränkande behandling och dessutom kan identifiera potentiella riskområden för kränkande behandling bland barn/elever.

3.

Att utforma en verksamhet där både den fysiska och sociala miljön förebygger kränkande behandling och främjar likvärdighet.

4.

Att det finns en diskrepans inom personalgruppen och/eller mellan personalens, barnens/elevernas och vårdnadshavares uppfattning om vad som utgör en kränkande behandling.

Upplägg av workshop

- 15.30 – 17.00
- Presentation av två artiklar
 - 89 planer mot kränkande behandling och diskriminering i förskolan
 - Aktuella våren 2019
- Varvat med samtal mellan er

För vem finns planer att motverka kränkningar och diskriminering i förskolan?

Anna Rantala och Mia Heikkilä

Publicerad 2022

För vem finns planer att motverka kränkningar och diskriminering i förskolan?

Anna Rantala

Umeå universitet, Centrum för skollärande och utveckling, Sweden

Contact corresponding author: anna.rantala@umu.se

Mia Heikkilä

Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Finland

ABSTRACT

The aim is to discuss in what ways annually written plans regarding preschool could support the work to counteract abusive treatment and discrimination. The empirical material consists of 89 documents. The result shows three different forms of plans; rendering-, descriptive- and analysis-based plans where the former completely lack of contextual anchoring. The results are discussed in relation to Ball's concepts *performativity* and *fabrications*. This article discusses how performative control, including ability to measure, evaluate and compare preschools, can influence the teachers to fabricate the content. This study can give further knowledge of how these plans can be understood and for whom they are written.

Keywords: *abusive treatment, discrimination, fabrications, performativity*

Inledning

Det svenska utbildningssystemet grundar sig på att barn och elever ska behandlas lika, ingen värderande skillnad får göras dem emellan, och allas lika rätt till utbildning är en av skollagens portalparagrafer (SFS 2010:800). Ett förebyggande och ett aktivt pågående arbete samt dokumentation över detsamma är reglerat i lag för att förhindra kränkande behandling och diskriminering¹.

Reglering i två olika lagar

Kränkande behandling

- Regleras i Skollagen
- Årligen upprätta en plan (huvudmannens ansvar)
- Ska innehålla beskrivning av
 - förebyggande arbete, planerade åtgärder samt uppföljande arbete
 - rutiner kring akuta situationer
 - ansvarsfördelning
 - hur arbetet ska dokumenteras mm.

Diskriminering

- Regleras i Diskrimineringslagen
- Fortlöpande arbete med aktiva åtgärder (sen 2017) som årligen dokumenteras skriftligt
- Ska innehålla beskrivning av
 - hur undersökning av risker genomförts, vilka hinder som identifierats. Analys av desamma samt redogörelse för åtgärder som vidtagits eller planeras
 - riktlinjer och rutiner för arbetet
 - hur samverkan realiserats
 - tidsplan

Finns inget hinder att de uppfylls i ett och samma plan

(Prop. 2007/08:95; Skolverket 2019)

Teoretiskt ramverk

- **Performativ styrning**

- Tolkningsutrymme i policy – avreglering eller missförstånd?
- Dubbelreglering
 - Kontroll av hur väl policy realiseras

- **Synlighetskrav**

- I syfte att kunna mäta, bedöma, jämföra och synliggöra hur väl en praktik realiserar policyuppdrag
 - Både staten och exempelvis vårdnadshavare
- Kan skapa osäkerhet och instabilitet
- Handlingsutrymme
 - Anpassning till uppdraget
 - Fabricering (perfekt verksamhet eller utelämnar information)

Innehållet i planerna

UMEÅ UNIVERSITET

Återgivande
planer

Beskrivande planer

Analysgrundade
planer

Syftet med planen är att främja barns lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning samt förebygga och förhindra diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Alla barn ska mötas av lekmateriel och böcker som visar på mångfald och som förmedlar en fördomsfri bild av olika grupper i samhället med hänsyn till de olika diskrimineringsgrunderna.

Pedagogerna upplevde att det uppstod konflikter i hallen vid ut- och ingång. Därför tittade vi närmare på vad som skedde i hallen. Vid observationerna såg vi att konflikter uppstod när det blev många barn i hallen samtidigt. Observationer synliggjorde även att vi behöver arbeta med vårt språkbruk, vad och hur vi säger saker till varandra.

Samtal

Vilka strategier använder du som (biträdande) rektor för att se till att planen mot kränkande behandling och diskriminering inte bara blir ett dokument som följs formellt, utan ett levande verktyg som används i det dagliga arbetet?

Hur följer du upp och säkerställer att planen följs?

Vad tänker vi?

- Alla kan sägas uppfylla uppdraget
-men i vilken utsträckning de kan verka som stöd i verksamheten kan diskuteras
- (Svag) kontextuell koppling eller brist på analys
 - Svårtolkade uppdrag?
 - Behov av stöd – vid analys?
 - Konsekvens av synlighetskravet?
 - Fabriceringar eller motstånd?

Slutsats

De dokument vars innehåll mer innehåller beskrivningar av främjande och förebyggande arbete i **den egna verksamheten** och **fylligt och målade** beskriver ett uppföljande arbete kan dock tänkas ge mer stöd i det faktiska arbetet.

Frågan som då kan ställas är för vem dessa planer sammanställs?

Ställ dig bredvid någon du inte samtalat med tidigare

Utifrån frågorna nedan beskriver först den ena vad den anser (1,5 min) och på given signal är det den andres tur att beskriva sin syn på saken.

- *Vad betyder kränkande behandling i förskolan/skolan för dig?*
- *Hur kan kränkande behandling ta sig uttryck mellan barn/elever?*

The gap between juridical and pedagogical discourses concerning preventing and countering abusive treatment in preschool policy documents

Anna Rantala och Mia Heikkilä

Publicerad 2023

UMEÅ UNIVERSITET

EUROPEAN EARLY CHILDHOOD EDUCATION RESEARCH JOURNAL
2023, VOL. 31, NO. 5, 811–825
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2023.2201712>

OPEN ACCESS Check for updates

The gap between juridical and pedagogical discourses concerning preventing and countering abusive treatment in preschool policy documents

Anna Rantala ^a and Mia Heikkilä ^b

^aDepartment of Political Science/Centre for Principal Development, Umeå university, Umeå, Sweden;

^bFaculty of Education and Welfare Studies, Åbo Akademi University, Vasa, Finland

ABSTRACT

The basic idea of a Swedish preschool is that it is a place where children can learn and experience growth in a variety of areas, not least in the social area. According to the Education Act all preschools must annually document and evaluate planned work to prevent and remedy abusive treatment. The aim of this article is to analyse if and how the discursive gap between the juridical and pedagogical assignments given to preschools in national policy documents becomes visible in local policy plans concerning the prevention and remedy of abusive treatment. The empirical material consists of 89 documents. The result makes it clear that the juridical and pedagogical discourses contain a gap in local policy plans, making it unclear whether a juridical perspective or a pedagogical perspective on abusive treatment is to be used when preventing and remedying abusive treatment in practice.

KEYWORDS

Children; juridical discourse; pedagogical discourse; early childhood education; abusive treatment; conflict

Introduction

In Sweden, all children between the ages of one and five have the right to attend preschool, and just over 85% of all children do (National Agency for Education 2020). Since 1998, Swedish preschools have had their own national curricula. Additionally, the basic idea of Swedish preschools is to be a place where children can learn and experience growth in a variety of areas, not least in social areas (National Agency for Education

Läroplan för förskolan

Lpfö 18

Förskolans uppdrag

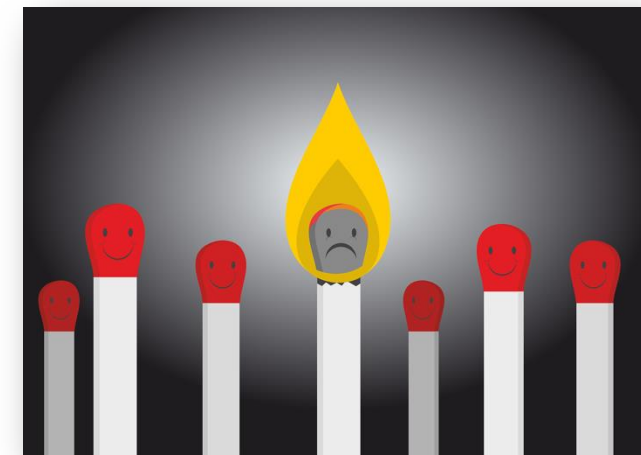
- Förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden (s. 5)
- Centralt uppdragen - att **stödja barns sociala utveckling och samspel**
- Arbetslaget ska
 - **stimulera barnens samspel** samt hjälpa och stödja dem att **bearbeta konflikter**, reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra (s. 13).
- Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering [...] eller för annan kränkande behandling (s. 5).

Kränkande behandling

UMEÅ UNIVERSITET

- Riktat arbete
- Kännedom = anmälan utan värdering
- Individens egen erfarenhet
 - vilket innebär att ansvaret att tolka en social handling läggs på mycket små barn
- Svårigheten belyses av Skolverket
 - Yngre barn kan ha svårt att uttrycka sina känslor på samma sätt som äldre barn och vuxna.
- Staten försöker definiera och exemplifiera
 - Muntliga uttalanden om utseende eller beteende, t.ex. fetma och hårfärg, eller icke-verbalt t.ex. knuffar, drar i håret eller slå krokben
- Kontextualiserat i skolans kontext
- ”Vadet” är tydligt men inte ”huret” vilket lämnas åt personal och rektor att tolka

UMEÅ UNIVERSITET

Konflikter eller kränkande behandling?

- Moralisk fråga som hanterades pedagogiskt
- till reglerad fråga
- Barn setts oförmögna att kunna kränka
- Barn och kamratkulturer
- Kan vara svårt att identifiera kränkande
behandling om gränser suddas ut (mellan
kränkande behandling och konflikter)

Två olika diskurser

Juridisk

- Bredare syn på policy, baserade på juridiska normer
- Innehåll i planerna som kan relatera till **juridiska normer** som bygger på rättskällor
 - lagtexter, förarbeten formulerade av staten men också stöddokument från Skolverket, DO etc.

Pedagogisk

- Finns många pedagogiska diskurser baserade på professionella normer
- Innehåll i planerna som kan relatera till **professionella normer**
 - aktiviteter/förhållningssätt som syftar till barnens utveckling och lärande.

Juridisk diskurs i planerna

- Synliggörs i alla planer (utom 1 st.)
- Citat och referat av skollag, DO etc.:
 - I beskrivningar och exemplifieringar av uppdraget
 - I definitioner och exemplifieringar av kränkande behandling
 - I beskrivningar och exemplifieringar av hur kränkande behandling kan tas i uttryck
 - I beskrivningar av rutiner
 - I beskrivningar av ansvarsfördelning

Kränkande behandling är ett beteende som kränker ett barns värdighet, men som inte har något samband med någon diskrimineringsgrund. Kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera personer. Den kränkande behandlingen kan vara synlig och påtaglig såväl som dold och subtil. ...

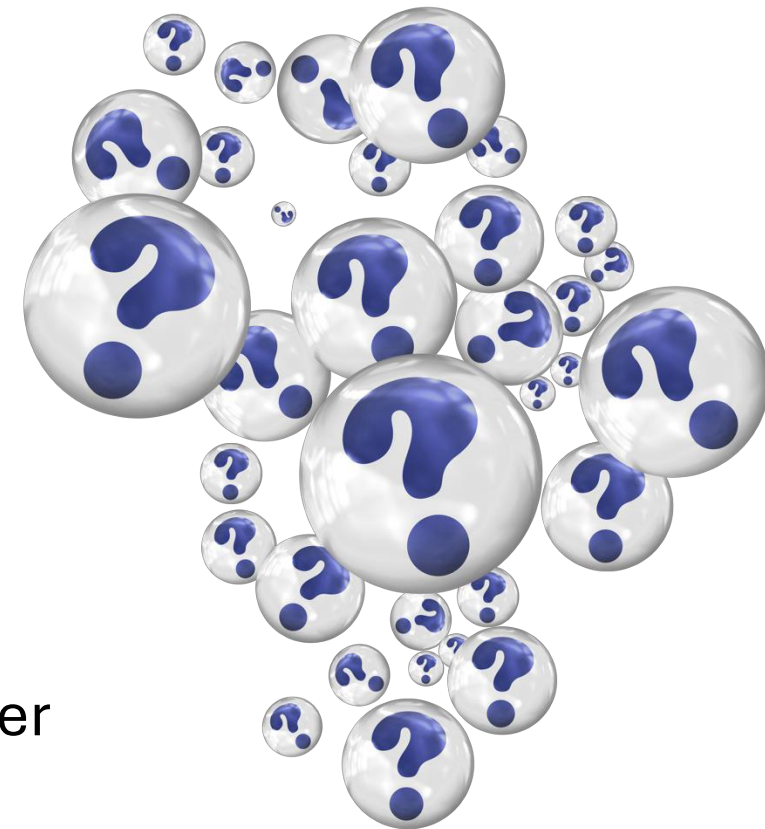
I en konflikt hjälper vi barnen att sätta ord på sina känslor och beskriva vad som händer, vi strävar efter att ge barnen verktyg och strategier för att själva lösa konflikterna i framtiden.

Pedagogisk diskurs i planerna

- Synliggörs i alla planer (utom 6 st.)
- Beskrivningar av personalen ska arbeta för att förebygga
 - Personalen ska vara närvarande, lyhörda och ha överblick över alla barn i lek och sociala interaktioner
 - Böcker, berättelser och drama för att förebygga kränkande behandling och konflikter
- Beskrivning har personalen ska agera vid en kränkning
 - Ge stöd när barn hamnar i konflikt, ge dem lösningar och verktyg för att lösa problem som uppstår
 - Samtal om hur man agerar mot varandra – hur vara en ”god vän”
- Vid upptäckt beskrivs att personalen har pratat med eller medlat med barnen – ingen anmälan?

Samtal

- Hur stöttas personalen i att kunna förstå, identifiera och hantera situationer där barn eller elever upplever sig illa behandlade – oavsett om det handlar om en konflikt eller en kränkning?
- På vilket sätt syns arbetet mot kränkande behandling i era styrdokument, planer eller rutiner – och hur omsätts detta i praktiken?

Gränsdragningar mellan diskurserna

- Osäkerhet bland personalen
- De som gör gränsdragning
 - Kränkning härrör från att ha en känsla av makt och konflikter uppstår mellan lika starka parter
 - Situationer som inte går att lösa i förskolor - anmäls
 - Individuella kränkningar och/eller mindre konflikter – anmäls inte
 - Allvarliga eller upprepade konflikter - anmälas
- För att kunna dra gränsen behöver personal veta:
 - Om de inblandade parterna är lika starka parter
 - Om incidenterna inträffar enstaka gånger eller upprepade gånger och om situationen är allvarlig

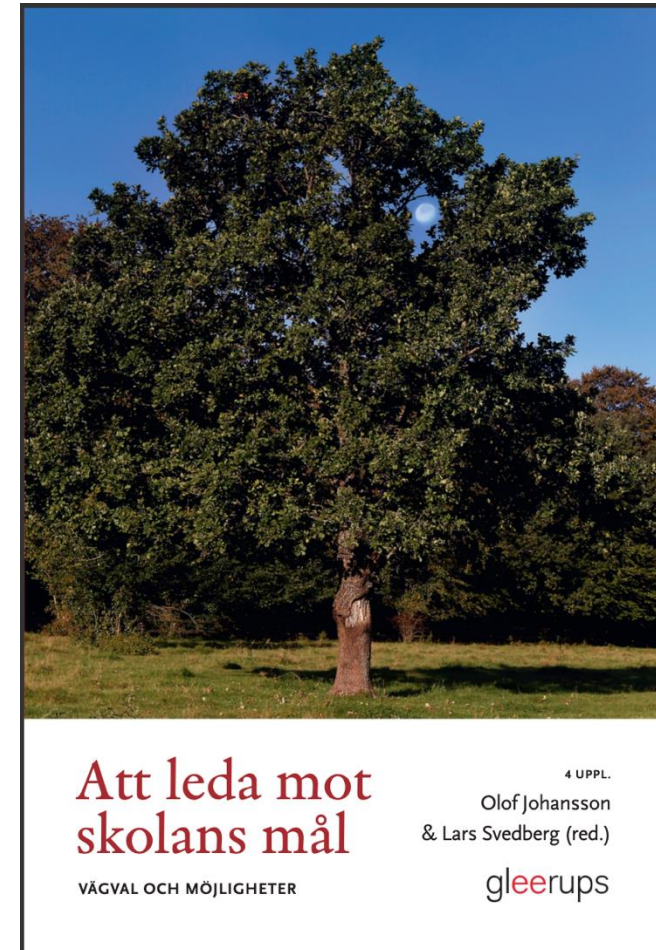

Klyfta mellan diskurserna

- Juridiska diskurser synliggörs i beskrivningar, definitioner och exemplifierar av uppdraget, hur kränkningar tas i uttryck, samt av rutiner och ansvar
- Pedagogiska diskurser synliggörs i hur kränkningar ska förebyggas och åtgärdas i praktiken
- Verkar existera sida vid sida istället för att kombineras
- Vi ser ett **behov av att kontextualisera juridiska begrepp** i förskolan så att de lokala styrdokumenterna kan utformas på ett stödjande sätt för personalen.

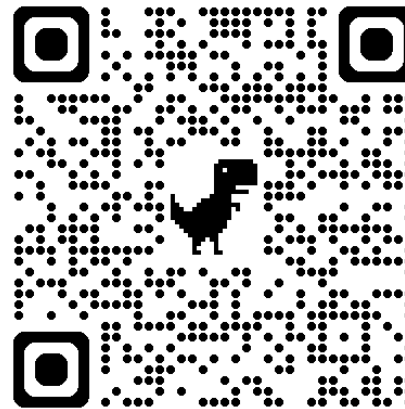
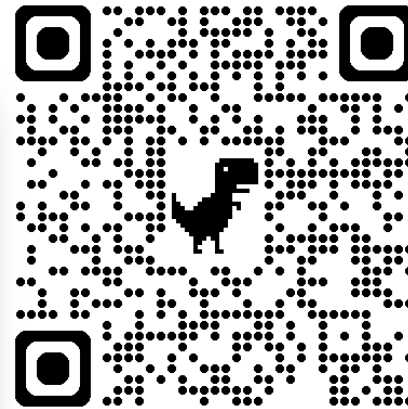
Hur vet du hur
framgångsrikt du leder
arbetet att motverka
kränkande behandling
och diskriminering?

*Att bedöma egna framgångsrika ledarhandling –
en viktig kompetens för rektorer i förskolan.*

Frida Grimm & Anna Rantala

Vill du läsa mer?

EUROPEAN EARLY CHILDHOOD EDUCATION RESEARCH JOURNAL
2023, VOL. 31, NO. 5, 811–825
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2023.2201712>

Routledge
Taylor & Francis Group

OPEN ACCESS [Check for updates](#)

The gap between juridical and pedagogical discourses concerning preventing and countering abusive treatment in preschool policy documents

Anna Rantala ^a and Mia Heikkilä ^b

^aDepartment of Political Science/Centre for Principal Development, Umeå university, Umeå, Sweden;
^bFaculty of Education and Welfare Studies, Åbo Akademi University, Vasa, Finland

ABSTRACT

The basic idea of a Swedish preschool is that it is a place where children can learn and experience growth in a variety of areas, not least in the social area. According to the Education Act all preschools must annually document and evaluate planned work to prevent and remedy abusive treatment. The aim of this article is to analyse if and how the discursive gap between the juridical and pedagogical assignments given to preschools in national policy documents becomes visible in local policy plans concerning the prevention and remedy of abusive treatment. The empirical material consists of 89 documents. The result makes it clear that the juridical and pedagogical discourses contain a gap in local policy plans, making it unclear whether a juridical perspective or a pedagogical perspective on abusive treatment is to be used when preventing and remedying abusive treatment in practice.

KEYWORDS

Children; juridical discourse; pedagogical discourse; early childhood education; abusive treatment; conflict

Introduction

In Sweden, all children between the ages of one and five have the right to attend preschool, and just over 85% of all children do (National Agency for Education 2020). Since 1998, Swedish preschools have had their own national curricula. Additionally, the basic idea of Swedish preschools is to be a place where children can learn and experience growth in a variety of areas, not least in social areas (National Agency for Education

Referenser

- Ball, S. (2000). Performativities and fabrications in the education economy: Towards the performative society. *Australian educational researcher*, 27(2), 1-23.
- Ball, S. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228.
- Prop. 2007/08:95. *Ett starkare skydd mot diskriminering*. Regeringen.
- Skolverket. (2019). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*. Skolverket.